

Таким чином, на думку автора, вказана підстава у нинішньому вигляді не забезпечує реального захисту від упередженості, а навпаки підриває ефективність судочинства. З огляду на це, вказане формулювання потребує або суттєвої конкретизації із визначенням чітких критеріїв і меж її застосування, або ж повного виключення з переліку підстав для відводу задля усунення ризиків правової невизначеності та зловживань у процесі.

Інститут відводу забезпечує незалежність та неупередженість судової влади України, оскільки допомагає запобігати конфлікту інтересів з боку судді чи інших учасників процесу. Тому визначення та конкретизація переліку підстав для відводу є важливим та перспективним напрямом подальших досліджень для покращення здійснення правосуддя. І в процесі уточнення формулювань необхідно враховувати подвійну природу інституту відводу, яка має створювати гарантії неупередженості, але не приводити до зловживань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процес: підручник / [Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. П. Письменний та ін.]; за заг. ред. Д.П. Письменного, Л.Д. Удалової, М.А. Погорецького, С.С. Чернявського. Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 780 с. URL: https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/kkp/2022/krym_protzes_2022_pidr.pdf.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 №1798-XII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 №4651-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 №1618-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
6. Рішення ЄСПЛ у справі «Гаусшильдт проти королівства Данії» від 24.05.1989. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO0663>.
7. Кулікова А. М. Суд як суб'єкт господарських правовідносин. Склад суду. Підстави для відводу суддів, які додаються до позовної заяви. Права людини та публічне врядування : VIII Міжнародний правничий форум (м. Чернівці, 30 травня 2025 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 183-186. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi82/0062336.pdf>.

Ковтун М. С., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри адміністративного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ

В Україні, особливо в умовах воєнного стану, корупція є однією з головних проблем, які потребують рішучих дій з боку уповноважених суб'єктів щодо її подолання. Важливим інструментом в цьому контексті є інститут адміністративної відповідальності, за правопорушення, пов'язані з корупцією. Можна погодитися з думкою окремих науковців, що це не тільки правовий інструмент, але й важливий фактор впливу на динаміку економічного та соціального розвитку [1, с. 339].

Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) визначає основні процесуальні моменти провадження по цій категорії справ [2]. Варто вказати, що саме провадження в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, є найбільш повно та чітко регламентованим у КУпАП. Так, у розділі IV «Провадження в справах про адміністративні правопорушення» у низці статей ми бачимо уточнення саме щодо цієї категорії справ. Зокрема: – чітко регламентовано процедуру надіслання протоколу, визначено, що він надсилається у триденний строк з моменту його складення до місцевого загального суду за місцем вчинення такого правопорушення та одночасно надсилається до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, керівникові підприємства, установи чи організації, де працює особа, яка притягається до відповідальності, повідомлення про складення протоколу для розгляду питання щодо можливого відсторонення такої особи від виконання службових повноважень (ст. 257); – визначено особливості складання таких протоколів стосовно судді, судді Конституційного Суду України (ст. 257-1); – уточнюються процесуальні права викривача як свідка по такій категорії справ (ст. 272); – передбачається можливість зупинки строків розгляду адміністративних справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, якщо особа, умисно ухиляється від явки до суду або з поважних причин не може туди з'явитися (ст. 277); – визначаються особливості оголошення постанови по справі про адміністративне правопорушення і вручення копії постанови (ст. 285) [2].

Проте, саме від якісного процесуального забезпечення провадження залежить й подальше притягнення особи, що вчинила таке правопорушення, пов'язане з корупцією до дисциплінарної відповідальності. Так, Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки, передбачає вирішення проблеми, яка полягає в тому, що порушення вимог антикорупційного законодавства на практиці не завжди розглядається як дисциплінарне правопорушення, а значна частина суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» уникає дисциплінарних стягнень [3]. Принагідно зауважимо, що у ч.2 ст 65-1 вказаного Закону визначається, що особа, яка вже була притягнута до кримінальної чи адміністративної відповідальності за корупційне чи пов'язане з корупцією правопорушення, притягається й до дисциплінарної відповідальності [4].

Водночас результати аналізу загальнодержавної статистики, даних Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, а також узагальнених матеріалів перевірок щодо організації роботи із запобігання та виявлення корупції в державних органах свідчать про відсутність належної практичної реалізації відповідних заходів. Зокрема, дисциплінарні провадження ініціюються лише у 7-10% випадків вчинення таких правопорушень [5].

Одним з визначальних факторів, що призводить до такої ситуації є те, що часто-густо безпосередній керівник, а певних випадках – суб'єкти призначення, не виконують вимоги законодавства щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності осіб, щодо яких набрали законної сили рішення судів. Така ситуація склалася у зв'язку із відсутністю дієвого механізму інформування керівників / суб'єктів призначення про наявність відповідного судового рішення.

У цьому аспекті важливим є проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального процесуального кодексу України щодо надсилання копій судових рішень у справах про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення» (реєстр. № 14034 від 11.09.2025) [6]. Його прийняття має сприяти забезпеченню невідворотності юридичної відповідальності особи за вчинення пов'язаного з корупцією правопорушення. Законопроектом пропонується внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме до ст. 256, додавши нову частину, та до ч.7 ст. 285, виклавши її в новій редакції.

Законодавча ініціатива, у першу чергу, полягає в тому, щоб оперативно інформувати керівника органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи чи організації, державному чи виборному органу, власнику юридичної особи або

уповноваженому ним органу, в якому (якій) працює (проходить службу) особа, а в певних випадках – суб'єкта призначення, про наявність постанови про притягнення до адміністративної відповідальності, з метою подальшого вирішення питання про притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, усунення її згідно із законодавством від виконання функцій держави, якщо інше не передбачено законом, а також усунення причин та умов, що сприяли вчиненню такого правопорушення. Таке інформування має здійснюватися шляхом надсилання постанови електронною поштою, технічними засобами електронних комунікацій не пізніше двадцяти робочих днів з дня набрання нею законної сили вказаним суб'єктам. Для цього, у протоколі про адміністративне правопорушення також пропонується додати обов'язкову для заповнення графу щодо адреси електронної пошти органу, де працює (проходить службу) особа, що притягається до відповідальності.

Указані пропозиції є слушними та відповідають вимогам часу. Проте, окремі пропозиції все ж викликають певну пересторогу в аспекті їх практичної реалізації. Постає питання як саме уповноваженій особі, що складає протокол про правопорушення, встановити точну адресу електронної пошти такого органу. Наразі постанова Кабінету Міністрів України від 05.01.2011 №5 «Про затвердження Положення про Єдину базу даних електронних адрес, номерів факсів (телефаксів) суб'єктів владних повноважень» вже втратила чинність, іншої прийнято не було. Судова система ЄСІТС, де усі суб'єкти владних повноважень зобов'язані були здійснити реєстрацію електронних кабінетів, призначена для обміну процесуальними документами із судом, тож не може бути використана на стадії оформлення матеріалів у справі про адміністративне правопорушення. Тож єдиним варіантом залишається самостійний пошук уповноваженим на складання протоколу суб'єктом такої інформації на Національному порталі відкритих даних data.gov.ua, або офіційних вебпорталах органів влади чи місцевого самоврядування.

Що ж стосується надсилання постанови по справі електронною поштою, технічними засобами електронних комунікацій, то зважаючи, що наразі активно застосовується система «Електронний суд», за допомогою якої суд має можливість також надсилати процесуальні документи – подібні зміни мають своє обґрунтування. Крім того, як раз в судовому процесі не виникає питання щодо встановлення офіційної електронної адреси відповідного органу. Так, згідно до підпункту 5.8 розділу I Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21, офіційною електронною адресою є: - сервіс Електронного кабінету ЄСІТС [7].

Таким чином, указаний законопроект має поліпшити процедуру інформування уповноважених суб'єктів про факт розгляду справи про вчинення особою пов'язаного з корупцією правопорушення та результати розгляду такої справи. Як кінцевий результат, ми маємо у подальшому спостерігати активізацію процесу притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Брулевич В.В., Ковач О.В. Адміністративна відповідальність у сфері протидії корупції: аналіз правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2024. С.339-342. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/76>.
2. Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
3. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

5. Аналіз загальнодержавної статистики притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvitnist_21.

6. Проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального процесуального кодексу України щодо надсилання копій судових рішень у справах про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення» реєстр. № 14034 від 11.09.2025. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57313>.

7. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>.

**Кунтій А.І., к.ю.н., доц.,
в.о. доцента кафедри кримінального права та процесу
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова,
м. Хмельницький**

ТИПОВІ СЛІДЧІ ВЕРСІЇ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЗА ОЗНАКАМИ НЕПОКОРИ ТА НЕВИКОНАННЯ НАКАЗУ

У зв'язку зі збройною агресією проти України та посиленням мобілізаційних заходів, особливої актуальності набуває питання дотримання військової дисципліни й неухильного виконання наказів. Порушення, передбачені статтями 402 і 403 Кримінального кодексу України (непокора та невиконання наказу), суттєво послаблюють керованість та боєздатність військових формувань, що зумовлює потребу в посиленій увазі з боку органів досудового розслідування до таких злочинів. Ефективність слідчих дій значною мірою визначається правильним та вчасним аналізом слідчих ситуацій на початкових стадіях кримінального провадження.

Проблематика методики розслідування військових злочинів висвітлювалась у наукових працях таких дослідників, як А.Г. Воєвода, В.В. Давиденко, Ш.Б. Давлатов, В.В. Дем'яновський, М.І. Карпенко, Р.В. Комісарчук, Н.В. Коломієць, Д.М. Навроцький, М.О. Свірін, О.С. Ткачук, В.В. Тимошко.

За офіційними даними, у 2020 році провадження за ст. 402 КК України не фіксувалися. У 2021 році відкрито 19 справ, з яких 9 завершилися переданням обвинувального акта до суду. У 2022 році кількість таких проваджень різко зросла до 1574, з них 316 скеровано до суду. У 2023 році зареєстровано 1678 випадків, 420 з яких передано до суду. У 2024 році – 1869 проваджень, з яких 405 завершилися обвинувальними актами. За період з січня по серпень 2025 року – 1263 справи, з них 296 скеровано до суду.

Щодо правопорушень, передбачених ст. 403 КК України (невиконання наказу), статистика демонструє надзвичайно низький рівень передання справ до суду. Зокрема, у 2020 році було зареєстровано 1 провадження, у 2021 – 3, у 2022 – 28, у 2023 – 32, у 2024 – 38, а за січень-серпень 2025 року – 15. Проте жодне з них не завершилось складанням обвинувального акта [1].

Здійснений аналіз вказує на різке зростання кількості кримінальних проваджень за фактами непокори, починаючи з 2022 року, що чітко пов'язано з активізацією бойових дій. Водночас, надзвичайно низький показник скерування до суду обвинувальних актів, особливо за ст. 403 КК України, свідчить про труднощі в процесі доказування та складність оцінювання обставин справ у межах досудового розслідування.

Не вдаючись до дискусії щодо поняття слідчої версії, зробимо спробу здійснити класифікацію типових слідчих версій під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з непокорою та невиконанням наказу, вважаючи, що такий починається після повідомлення особи про підозру.